

לכבוד
רב גונדר אהרון פרנקו
נציב שירות בתי הסוהר
ת"ד 81
רמלה 72100

ובאמצעות פקס: 08-9193800

שלום רב,

**הנדון: חיפושים משפילים ובלתי חוקיים על גופם של בני משפחות המבקרים אסירים
בבית הסוהר נפחא ועל גופם העירום של אסירים בבתי כלא שונים**

בעקבות תלונות שהגיעו אלינו לאחרונה מבני משפחות של אסירים המוחזקים בבית הסוהר נפחא וכן מאסירים בכלא נפחא ובבתי כלא נוספים, מהן עולה כי הסוהרים מבצעים חיפושים משפילים על גופם של בני משפחות אסירים המגיעים לבית הכלא לביקורי משפחות ועל גופם העירום של האסירים עצמם, הרינו לבקשך לחקור את התלונות וכן ליתן הוראות האוסרות על ביצוע חיפושים בלתי חוקיים אלה לסוהרים המשרתים בכלא נפחא וכן לכלל הסוהרים המשרתים בבתי הסוהר בישראל ובפרט לאלה המשרתים באגפים בהם מוחזקים אסירים המסווגים כביטחוניים, והכל כפי שיפורט להלן.

מצ"ב העתקי יפויי כח מהאסיר פיקרי מנצור, מהאסיר פארס סלאמה, ומהגב' חילווי מרעי (אמו של האסיר אסלאם מרעי).

החיפושים והיחס המשפיל כלפי בני משפחות האסירים המבקשים לבקרים בכלא

1. בני משפחות של אסירים המוחזקים בבית הסוהר נפחא, ובמיוחד נשים, התלוננו בפנינו לאחרונה על ביצוע חיפושים משפילים על גופם בעת שהגיעו לבקר את בני משפחותיהם המוחזקים בכלא נפחא.
2. כך, בני משפחות אסירים שהגיעו לבקר את יקיריהם בבית סוהר נפחא ביום 30 במאי 2012 הלינו בפנינו על ביצוע חיפושים משפילים על גופם.
3. לטענתם בשעה שמונה באותו הבוקר הגיעו כארבעים קרובי משפחה של אסירים לשערי כלא נפחא, לאחר שיצאו מבתיים בצפון הארץ בשעה שלוש לפנות בוקר על מנת להגיע לכלא במועד שנקבע לביקור. רק לאחר המתנה של כשלוש שעות, בסביבות השעה אחת עשרה, החלו לקרוא בשמות בני המשפחה, על מנת שיעברו את הבידוק ויוכנסו לחדר הביקורים.

4. הסוהרים הורו לנשים שקראו בשמותיהן ובהן הגב' חלוי מרעי, אשה בת ששים שהינה אמו של אסיר, להיכנס לשירותים ציבוריים, שדלתותיהם אינן מצוידות במנעולים תקינים לפשוט את החזיות דבר שאילץ אותן לפשוט את בגדיהן. לאחר מכן הן הוכנסו לחדר אחר לביצוע בידוק אישי פולשני ומשפיל על גופן. נשים שחבשו מטפחות ראש צוו להסירן. כמו כן הן נדרשו להרים את בגדיהן באופן שיאפשר למאבטחת שביצעה את הבידוק להעביר את מכשיר הבידוק על גופן העירום, החל מרגליהן ולאורך כל גופן, באופן שהמכשיר נגע באיבר המין, בישבן, בשדיים העירומים ובבתי השחי של הנבדקות.
5. כשלושים נשים וגברים שעברו את הבידוק הועברו להמשך המתנה בחדר צפוף ומחניק בו נאלצו לשהות במשך כשעתיים. המדובר בחדר לא מאוורר, שבו רק שני חלונות קטנים אשר מכוסים ברשת סורגים ומספר פתחים קטנים בחלק העליון של קירות החדר היו סגורים באופן הרמטי בזוגיות. בין המבקרים היו אנשים מבוגרים וחולים, חולי סכרת, נשים בהריון וחולי אסטמה שסבלו מקשיי נשימה בשל האוורור הלקוי בחדר. כל המבקרים ששהו בחדר המחניק שוחררו לאחר שעתיים לחצר הסמוכה.
6. רק לקראת השעה שלוש אחר הצהריים, לאחר המתנה של שבע שעות ולאחר ניהול משא ומתן ארוך בין נציגים מבני המשפחות לבין האחראים בבית הסוהר, הותר למבקרים לבקר את יקיריהם ובכלל זה למספר נשים שעמדו על זכותן שלא לעבור בידוק משפיל מבלי שהתקיימו העילות לפי חוק. גם לאחר שכולם ביקרו, נגרם עיכוב נוסף ע"י בית הסוהר בשל אי הכנסת מר עאטף מוסא (שהגיע לבקר את בנו) ביחד כל בני הקבוצה. כך נאלצו כל המבקרים לחכות זמן נוסף עד לכניסת ויציאת מר מוסא. אי לכך, כל המבקרים עזבו את בית הסוהר בשעות אחה"צ המאוחרות והגיעו חזרה לביתם בשעות הלילה המאוחרות.
7. היחס לבני משפחות האסירים כמתואר לעיל ובפרט הדרישה הגורפת שהנשים יתפשטו בתאי שירותים שאינם ננעלים ויסירו את החזיות וביצוע חיפוש על גופן העירום וכן השהיית המבקרים בהמתנה במשך שעות כה ארוכות מהווים הפרה חמורה של זכות היסוד החוקתית לכבוד האדם ועולים כדי יחס אכזרי האסור בדין הישראלי ובמשפט זכויות האדם הבינלאומי. הפרה זו הינה הן כלפי בני משפחות האסירים שנגדם ננקט יחס זה ישירות והן כלפי האסירים, שנאלצים לבחור בחירה אכזרית בין מימוש זכותם לביקור על ידי בני משפחתם במחיר של חשיפתם להשפלה כה קשה לבין ויתור על הביקורים על מנת למנוע את ההשפלה. כשמדובר באסירים המסווגים כבטחוניים ויתור על הביקור משמעו ניתוק כמעט מוחלט ממשפחתם ומהעולם החיצון וזאת היות והם מנועים באופן קטגורי משימוש בטלפון.
8. הבידוק הבטחוני על גופם העירום של המבקרים ובמיוחד הנשים נעשה מתוך התעמרות במבקרים ומבלי שהתקיימו התנאים המנויים בסעיף 95(ב) **לפקודת בתי הסוהר (נוסח חדש), תשל"ב-1971**, המחייב כי רק קצין יורה על עריכת חיפוש על גופו העירום של מבקר ורק בתנאי שהתעורר יסוד סביר לחשד כי על גופו של מבקר נמצאת ראייה להוכחת ביצוע עבירת סמים, עבירה על חוק כלי יריה, התש"ט-1949, או עבירה העלולה לפגוע בבטחון המדינה או בבטחון בית הסוהר, תנאי שלא התקיימו במקרה דנן.

חיפוש חזותי על גופם העירום של האסירים

9. אסירים רבים המסווגים כבטחוניים ומוחזקים בבתי סוהר שונים הלינו בפנינו על ביצוע חיפוש משפילים על גופם העירום של האסירים. התלונות השונות תיארו עריכת חיפוש על גופם העירום של האסירים ללא עילה ובאופן תדיר וזאת הן על ידי קצינים וסוהרים בבית הסוהר והן על ידי יחידות מיוחדות. במהלך החיפוש האסירים נדרשו לפשוט את בגדיהם, וזאת תוך הפעלת אלימות בניגוד לחוק ושימוש באמצעי לחץ פסולים. עריכת חיפוש משפילים כאלה המפרים את זכות האסירים לכבוד האדם ומנוגדים לחוק היתה לתופעה שיטתית כפי שיתואר להלן.

חיפוש משפילים בבית הסוהר דמון:

10. מעדויות שמסרו אסירים שהועברו מבית הסוהר שיטה לבית הסוהר דמון בחודש ספטמבר 2011 והוחזרו מאוחר יותר לבית הסוהר שיטה, עולה כי לאחר העברת האסירים לדמון, ערכו הסוהרים חיפוש חזותי על גופם העירום של האסירים, תוך הפעלת אלימות, איומים ושימוש בכלבים להפחדה. האסיר פיקרי עומר תיאר את החיפוש שבוצע על גופו העירום כך:

"ביום 18/09/2011 הועברתי יחד עם שניים עשר אסירים אחרים מבית סוהר שיטה לבית סוהר דמון. ביום הראשון להעברה הועמדנו בטור במסדרון ראשי שלידו חדר קטן. כל אחד מהאסירים הוכנס לחדר הסמוך ופיקדו במקום קצין הספירה שהיה גם קצין תורן ושמו אילן וכן קצין הבטחון ושמו דורון, במטרה לערוך חיפוש על גופנו. כשנכנסתי לחדר, תחילה נערך עלי חיפוש חיצוני, לאחר מכן, הקצין אילן הורה לי להוריד את החלק העליון של בגדיי ולאחר מכן גם את החלק התחתון. אני התנגדתי להתפשט במיוחד בחלק התחתון לאור הפגיעה הבלתי סבירה בכבודי ובצנעת גופי, אך בעקבות שיטת האילוף, הלחץ והאיומים באמצעות כלבים, לא היתה לי ברירה והורדתי את החלק התחתון ובוצע חיפוש על גופי העירום תוך רמיסת גופי".

חיפוש משפילים בבית הסוהר גלבע:

11. אסירים נוספים בבתי הכלא בישראל התלוננו בפנינו על עריכת חיפוש בשעות הקטנות של הלילה כשהאסירים שקועים בשנתם. חיפוש ליליים אלה כוללים חיפוש על גופם העירום של האסירים, בנוסף לחיפוש בכלים ובחפצי האסירים שבמקרים רבים ניזוקים כתוצאה מאופן ביצוע החיפוש.

12. כך, אסירים השוהים בבית סוהר גלבע תיארו כיצד בתקופה שבין אוקטובר 2011 ועד ינואר 2012, נהגו 20 מסוהרי היחידות המיוחדות של ש"ס לפשוט על חדרי האסירים במוצע אחת לשבוע, כאשר החיפוש בוצעו בכל פעם בשלושה חדרים, כשבכל אחד מהם שוהים שמונה אסירים. כניסת סוהרי היחידות המיוחדות לחדרים נעשתה בפתאומיות ובברוטאליות, כך שהאסירים התעוררו משנתם בבהלה וראו מולם את סוהרי היחידות המיוחדות החמושים באקדחים.

13. האסירים אולצו להיכנס אחד אחד לשירותים כששניים מסוהרי היחידות המיוחדות מלווים אותו, האחד עומד ליד דלת השירותים והשני נכנס עם האסיר לשירותים. כל אסיר נאזק בידיו ואולץ להתפשט ולאחר מכן בוצע חיפוש על גופו העירום. האסירים מחו וניסו להתנגד אך ללא הועיל. לאחר סיום החיפוש על גוף האסירים, הוצאו כל האסירים מהתא, למעט אסיר אחד לו הורו להישאר בחדר שהוא כבול בידיו, ואז בוצע חיפוש בחפצי האסירים. החיפוש בחפצים נעשה בברוטליות רבה ופעמים רבות נגרמו נזקים לחפצי האסירים.

חיפושים משפילים בבית הסוהר שקמה:

14. גם האסירים המוחזקים בבית הסוהר שקמה תיארו שגרה של חיפושים משפילים, כשהחמור שבהם התרחש ביום 12 במרץ 2012. בשעה 5:30 בבוקר או בסמוך לכך, פשטו יחידות חיפוש "ימ"ז" ו-"כתר", כשהם מלווים בכוחות של סוהרים מסגל בית הסוהר שקמה ובנוכחות קצין הבטחון של בית הסוהר, על חדר מס' 27 באגף מס' 5 בו ישנו באותו הזמן 17 אסירים.
15. כל אחד מהאסירים הותקף ע"י שניים-שלושה מסוהרי היחידות המיוחדות, אשר כבלו את ידי האסירים ותפסו בהם בחוזקה והשליכו אותם לישיבה בטור על הרצפה בתוך התא. הם הורו לאחד האסירים, פארס ח'ליפה להתפשט אך הוא סירב. בתגובה גררו אותו כשהם אוחזים בידי וצווארו ובהגיעו למדרגות המובילות למטה לעבר אגף 3, הוא הוכה בגופו ולאחר מכן הוכנס לחדר קטן הנקרא "המתנה 3" שם המשיכו סוהרי היחידות המיוחדות להכות אותו ולאחר מכן הפשיטו אותו בכוח. כתוצאה מכך נחבל האסיר והוא סבל מכאבים עזים. נגרמו לו שלושה פצעים בראשו ששתתו דם, הוא נשרט בגופו ובידיו ושטפי דם רבים נוצרו על גבו במקומות בהם הסוהרים בעטו בו. הוא נלקח שותת דם לחדר אחר, המכונה "המתנה- ביקורי הורים", שם המתין במשך כארבעים דקות ללא טיפול רפואי יצוין כי המדובר באסיר שהינו חולה אפלפסיה, דבר הידוע לסגל בית הסוהר.
16. לאחר שלקחו את פארס החלו סוהרי היחידות המיוחדות להוציא את שאר האסירים מהתא ונקטו כלפיהם באופן דומה לאופן הברוטאלי בו נהגו כלפי פארס. הם נלקחו אחד אחד אל חדר המתנה 3, שם כל אחד מהם בתורו הוכה והופשט מבגדיו בעל כורחו ולאחר מכן בוצע חיפוש על גופו העירום תוך צעקות, גידופים, קללות והתבטאויות משפילות. כתוצאה מכך נפגעו אסירים נוספים ובהם מחמד נווארה ואיאד פטאפטה.
17. האסיר מאלק גילאד תיאר כיצד אולץ להתפשט בחדר המתנה 3 וכיצד לאחר מכן סוהרי היחידות המיוחדות דחפו אותו לפינת החדר, אילצו אותו להסתובב לכיוון הקיר ולהתכופף כשהוא עירום תוך שהם לועגים לו. מאלק ציין כי ראה בחדר כתמי דם, שנוצרו ככל הנראה מהכאת האסיר פארס. הוא גם שמע את אחד הקצינים אומר לכוחות היחידות האחרים "איך הכיתם אותו ככה, אתם תשאו באחריות".
18. מחדר המתנה 3 הועברו האסירים לחדר אחר, המכונה "חדר המתנה אסירים חדשים", שם חיכו במשך שעות ארוכות.
19. יצוין, כי במהלך אותם אירועים ניהל דובר האסירים, נאסר אבו חמיד (מחדר 24 באגף מס' 5), משא ומתן עם הנהלת בית הסוהר. בסופו הוסכם, כי האסיר פארס ח'ליפה יועבר באופן מיידי לבית החולים ברזילי, וזאת בשל הפגיעה בראשו ובמיוחד בשל היותו חולה אפלפסיה. למרות זאת פארס לא נלקח לבית החולים אלא לאחר המתנה ארוכה בחדר ההמתנה הוא הועבר למרפאה בבית הסוהר וקיבל טיפול שטחי, בהתעלם מהפגיעה בראשו וממצבו הרפואי החרגי. לאחר מכן נשלח להצטרף ליתר האסירים המוכים והמושפלים שרוכזו ב"חדר המתנה אסירים חדשים".

עריכת החיפושים על גופם העירום של האסירים נעשית בניגוד לחוק;

20. מהעדויות וסקירת האירועים הנ"ל עולה תמונה קשה לפיה הסוהרים ובכלל זה סוהרי היחידות המיוחדות עורכים חיפוש עירום, באופן בלתי חוקי הגורם להשפלה חמורה של האסירים ומפר את זכויותם החוקתיות לכבוד, לפרטיות ולשלמות הגוף.

21. הסמכות לבצע חיפוש חזותי על גופו העירום של האסיר מעוגנת בסעיף 95 לפקודת בתי הסוהר, הקובע מגבלות ותנאים לשימוש בה. הסמכות נתונה לקצין שרות בתי הסוהר וזאת רק כאשר מתעורר חשד סביר, כי האסיר מחביא בבגדיו או בכליו חפץ אסור.

”(ב) היה לקצין שירות בתי הסוהר יסוד סביר לחשוד כי האסיר מחביא בכליו או בבגדיו חפץ אסור שעלול לפגוע בביטחון המדינה או בבטחון בית הסוהר, רשאי הוא להורות על עריכת בחינה חזותית של גופו העירום של האסיר”.

22. סעיף 195 לפקודת בתי הסוהר מחייב, כי חיפוש על גופו העירום של האסיר יעשה רק בכפוף להסכמתו. היה והאסיר התנגד, לא יערך חיפוש על גופו אלא בכפוף להסכמה בכתב שניתנה מקצין שרות בתי הסוהר וזאת לאחר שניתנה לאסיר הזדמנות לטעון בפני קצין בית הסוהר את סיבת הסירוב כי יעשה חיפוש על גופו העירום. ובאם החליט קצין בתי הסוהר כי יש מקום לערוך חיפוש חזותי על גופו העירום של האסיר חובה עליו להודיע לאסיר כי ייתכן וישתמשו נגדו בכח סביר אשר מטרתו הנה קיום הבדיקה.

ראו גם: סעיף 7 לפקני"צ 3.06.000 "עריכת חיפוש על אדם וברכב" וסעיף 9 לפקני"צ 3.08.00 "ביצוע חיפוש לסוגיהם".

23. האירועים שפורטו לעיל מעידים על כך כי באף אחד מהמקרים לא יושם מבחן החשד הסביר, האסירים מתבקשים להתפשט לעתים קרובות, בשל מעבר מבית סוהר לאחר או במסגרת מתקפה לילית כנגד קבוצת אסירים ולפעמים במהלך שבועות ממושכים. כמו כן, לא הוצגה הסכמה בכתב של קצין בית הסוהר ולא התאפשר להעלות את טענותיהם של האסירים כנגד החיפוש. נהפוך הוא, בתגובה להתנגדות האסירים לעריכת חיפוש עירום, נקטו הסוהרים באלימות קשה כלפי האסירים וכן נעשה שימוש באמצעי לחץ להפחדה (בכלבים לדוגמה) ונכפה על האסירים להתפשט. עדויותיהם של האסירים מלמדות, כי התנגדותם התקבלה באלימות מילולית ופיזית קשה מצד הסוהרים. לחלק של אותם אסירים נגרמו חבלות קשות בגוף והם נזקקו לטיפול רפואי.

24. יודגש, כי עריכת חיפוש על גופו העירום של אסיר גורם לפגיעה קשה בזכויותיו החוקתיות לכבוד, לפרטיות ולשלמות גוף, זכויות המעוגנות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. הלכה פסוקה היא, כי שלילת החירות על ידי המאסר אין בה כדי לשלול את זכויותיו האחרות של האסיר. כך אף כאשר לחובתם של הסוהרים, כמי שפועלים כנציגי רשות ציבורית, להגן על זכויות אלה הלכה למעשה כמו גם להימנע מלפגוע בהן שלא כדין.

25. יצוין, כי בית הדין האירופי קבע שחיפוש על גופו העירום של האסיר יעשה רק במקרים שבהם שהדבר מתחייב לשם שמירה על ביטחון בית הכלא ועל מנת למנוע ביצועה של עבירה. בית הדין אף קבע, כי ביצוע חיפוש על גופו העירום של האסיר בצורה בלתי חוקית וכדרך שבשגרה נוגד את סעיף 3 לאמנה האירופאית לזכויות האדם, האוסר על עינויים ועל יחס או עונש בלתי אנושיים או אכזריים. דברי בית הדין חשובים במיוחד כאשר המדובר באסירים המסווגים כביטחוניים, הנתונים ממילא לבדיקות קפדניות, כלואים בתנאי אבטחה מחמירים כבדים ונתונים תחת הגבלות חמורות על חופש התנועה שלהם ועל הקשר שלהם עם העולם החיצון, היות ובית הדין קבע שחיפוש שגרתי על גופו של אסיר הנתון ממילא למגבלות רבות ומיוחדות בתוך בית הכלא, פוגע בכבודו ואף מגביר את ייסוריו, ותחושת הנחיתות וההשפלה בקרב אותו אסיר:

62. The Court considers that in the situation where the applicant was already subjected to a great number of control measures, and in the absence of convincing security needs, the practice of weekly strip-searches that was applied to the applicant for a period of approximately three and a half years diminished his human dignity and must have given rise to feelings of anguish and inferiority capable of humiliating and debasing him. The applicant himself confirmed that this was indeed the case in a meeting with a psychiatrist, during which he also stated that he would forsake, for instance, going to the hairdresser's so as not to have to undergo a strip-search (see paragraph 25 above).

63. Accordingly, the Court concludes that the combination of routine strip-searching with the other stringent security measures in the EBI amounted to inhuman or degrading treatment in violation of Article 3 of the Convention. There has thus been a breach of this provision.

Van der Ven v. The Netherlands, no. 50901/99, ECHR 2003-II

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=50901/99&sessionid=98335522&skin=hudoc-en>

26. בנסיבות אלה ועל מנת למנוע הישנות מקרים דומים בעתיד נדרשת פעולה כפולה: הן מתן הוראות ברורות האוסרות על עריכת חיפושים על גופם העירום של אסירים אלא בהתאם להוראות הדין והן עריכת בדיקה מקיפה של התלונות על האירועים שתוארו לעיל ולאחר מכן ענישה של האחראים לחיפושים הבלתי חוקיים ולשימוש הבלתי מוצדק בכח, תוך ניצול המעמד שניתן לסוהרים ולאותן יחידות מיוחדות. דברי השופט מלץ בפרשת **אשש** שנאמרו באשר לאלימות שוטרים יפים גם לענייננו:

"כל עוד הם זוכרים וערים לכך שהסמכות והמרות שהוענקו להם, רק לצרכי ביצוע התפקיד ניתנו ואסור שיעשה בהם שימוש לרעה. עליהם לשנן זאת לעצמם השכם והערב, דווקא משום שמלאכתם מחייבת לעיתים קרובות נוקשות ואפילו שימוש בכח. המעבר "כח סביר" לאלימות מיותרת, הוא מהיר ומפתה וחלילה להם לעבור את הגבול. עליהם לדעת ולהבין כי אם יעברו את הגבול ואם ישתמשו לרעה בסמכויות שנתנו להם ובעיקר אם ינהגו באלימות מיותרת, לא יעניקו להם בתי המשפט אהדה, וימצו עמם את הדין".

ע"פ 64/86 **אשש נ' מדינת ישראל**, (לא פורסם, תק-על 86 (2), 952, 954).

לאור האמור והישנות המקרים שבהם נדרשו אסירים להתפשט בניגוד לחוק בצורה אלימה ומשפילה וע"י הפעלת אמצעי לחץ פסולים, וכן לאור החיפוש המשפיל בגופם של בני משפחות האסירים בכלא נפחא ביום 30 במאי 2012 שתואר לעיל, הנך מתבקש כדלקמן:

א. להורות על מינוי ועדת חקירה לפי סעי' 131א(א) **לפקודת בתי הסוהר**, ולחקור את כל הסוהרים, אנשי היחידות המיוחדות ובעלי תפקידים אחרים המעורבים בתקיפת

האסירים ובאילוץם להתפשט בניגוד לחוק כמתואר לעיל, ולהעמידם לדין פלילי ומשמעתי ;

ב. לאסור על חיפושים בחדרים בהם מתגוררים אסירים בשעות הלילה או בכל עת ולהימנע מעריכת חיפוש על גופם העירום אלא בהתקיים התנאים בסעיפים 95 ו-195 לפקודת בתי הסוהר.

ג. ליתן הנחיות בדבר אופן הטיפול בבני משפחות האסירים המגיעים לבקרים, ובכלל זה להורות כי :

1. אין לערוך חיפושים על גופם העירום של בני משפחות האסירים המגיעים לבקרים אלא בהתקיים תנאי סעיף 95(ב) לפקודת בתי הסוהר ;

2. אין לעכב בני משפחות האסירים המגיעים לבקרים ויש להקפיד כי הביקורים יתקיימו בתוך זמן סביר.

בכבוד רב,

רימא איוב, עו"ד